

Obsah

ÚVOD	9
I. SOCIALIZAČNÍ PROCES, JEHO FAKTORY A KONCEPCE	11
1. Jak je možné rozumět pojmu socializace?	12
1.1 Přirozenost lidského chování a výchova	17
1.2 Koncepce socializačních procesů	20
2. Hlavní činitelé socializace	34
2.1 Úloha a význam rodiny	35
2.2 Skupiny vrstevníků	40
2.3 Škola jako socializační instituce	43
2.4 Komunikační média	47
II. PROBLÉMY NOREM A NORMALITY CHOVÁNÍ	55
1. Jak rozumět pojmům „norma“ a „normalita“?	56
1.1 Vymezení rizikového chování a sociálněpatologických jevů	63
2. Sociální deviace a společenský řád	71
2.1 Jak rozumět pojmu „deviace“?	71
2.2 Funkce deviací	75
2.3 Deviace a sociální kontrola	76
2.4 Paradoxní důsledky sociální kontroly	78
3. Přehled teorií sociálních deviací	80
3.1 Osvícenství a počátky kriminologie	81
3.2 Fyziognomické teorie deviací	84
3.3 Moderní sociobiologické teorie	86
3.4 Psychologické teorie deviací	92
3.5 Sociálně ekologická škola	99
3.6 Teorie kulturního přenosu	100

3.7	Teorie strukturálního napětí	102
3.8	Teorie sociální kontroly	109
3.9	Teorie nálepkování	111
3.10	Teorie sociálního konfliktu	114
3.11	Interpretativní fenomenologická sociologie a teorie deviací	132
4.	Zločin a právní systém	134
4.1	Kriminalita bílých límečků a mládež	134
4.2	Organizovaná kriminalita	137
4.3	Kriminalita bez obětí	138
4.4	Sociální důsledky deviací	139
III. ZVLÁDÁNÍ ZÁTĚŽE A NEBEZPEČÍ KRIZE		143
1.	Životní obtíže a adaptabilita mladého jedince	144
1.1	Jak rozumět pojmu „krize“ a co ji vyvolává?	148
1.2	Citové ztráty, neštěstí, traumata a katastrofy	151
1.3	Problémy a krize z nezvládnutých životních změn	157
1.4	Počátek a průběh stadií krize	166
1.5	Zpracování krize jako životní výzvy	178
1.6	Zvláštnosti krizového vývoje u dětí a dospívajících	180
2.	Nezpracované obtíže, krize a jejich důsledky	189
2.1	Reakce na zátěž, stres a odolnost	189
2.2	Vadná socializace, stres a psychosomatická onemocnění	192
2.3	Neurózy, neřešené konflikty a krize	203
2.4	Deprese, psychotická onemocnění, návykové látky	209
2.5	Suicidiální vývoj a riziko sebevraždy	214
3.	Sociální opora a krizová intervence	219
3.1	Jak rozumět pojmu „sociální opora“?	219
3.2	Specifika přístupu k jedinci zasaženému krizí	221
3.3	Souhrnné zásady krizové intervence	225
4.	Pastorační péče o děti a dospívající v tíživé životní situaci	231
4.1	Jak rozumět pojmu „pastorace“?	231
4.2	Pastorace jako péče o identitu	235
4.3	Problém sektářství z hlediska pastorační péče	246

1. Jak rozumět pojmu „expresivní činnosti“?	250
2. Využití artefiletiky a arteterapie při prevenci	262
2.1 Výchozí předpoklady arteterapeutického procesu	262
2.2 Jak rozumět pojmu „arteterapie“?	263
2.3 Základní terapeutický paradox	265
2.4 Co se dělá v arteterapii?	265
2.5 Arteterapeutické přístupy: tvůrčí proces a interpretace	270
2.6 Produktivní a receptivní arteterapie	277
2.7 Příprava pedagogů v artefiletice	281
2.8 Konstruktivistické východisko artefiletického programu	283
2.9 Proč je v artefiletice důležitá znalostní báze	288
2.10 Klíčové momenty artefiletického procesu	293
2.11 Artefiletika jako součást nové kultury vyučování	302
3. Osobnostní a sociální výchova ladem ležící	304
3.1 Jak rozumět pojmu „osobnostní a sociální výchova“?	304
3.2 OSV jako (málo využívaná) forma prevence	312
4. Výchovná dramatika aneb Prevence mezi realitou a fikcí... ..	314
4.1 Jak rozumět pojům „dramatická/divadelní výchova“?	319
4.2 Dramatická výchova a prevence	321
4.3 Další systémy využívající hraní rolí	323
5. Muzikofiletika jako prostředek prevence	325
5.1 Hudba a člověk	326
5.2 Jak rozumět pojmu „muzikofiletika“?	330
5.3 Hudebně prožitkové metody ve výchově a prevenci	332

V. PORADENSKÝ A PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÝ SYSTÉM VE ŠKOLSTVÍ .....

337

1. Jak rozumět pojmu „poradenský systém ve školství“?	338
1.1 Školní psycholog v roli průvodce žáka životem	340
1.2 Pedagogicko-psychologické poradny	360
1.3 Speciálně pedagogická centra	361
1.4 Střediska výchovné péče	363

1.5	Preventivně výchovná péče ve školách	365
1.6	Preventivní programy školy	367
2.	Prevence selhávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	371
2.1	Jak rozumět pojmu „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“?	371
2.2	Vzdělávání žáků se speciálními potřebami v ČR	374
2.3	Východiska pro modernizaci systému základního vzdělávání	377
2.4	Integrační trendy v Evropě	378
2.5	Příprava učitele ve vybraných zemích EU	380
2.6	Podpora žáka ve vybraných zemích EU	381
3.	Péče o děti v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy	384
3.1	Složky systému péče o děti s vážně narušeným vývojem	387
3.2	Jak rozumět termínu „náhradní rodinná péče“?	391
3.3	Charakteristika školských výchovných zařízení	396
3.4	Diagnostický ústav	397
3.5	Dětský domov	398
3.6	Výchovný ústav	398
3.7	Děti a dospívající ve výchovných ústavech	398
3.8	Včasná intervence: nejúčinnější prevence sociální patologie	403
SOUHRN	. . . . .	411
SUMMARY	. . . . .	415
O AUTORECH	. . . . .	419
PRAMENY A LITERATURA	. . . . .	426
ZKRATKY	. . . . .	453
POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY	. . . . .	456
VĚCNÝ REJSTŘÍK	. . . . .	530
JMENNÝ REJSTŘÍK	. . . . .	541